Marie Konow, f. Oehlenschlæger: Nogle Barndoms- og Ungdomserindringer. (Hagerups Forlag.)

Man kan vanskelig tænke sig noget mere beskedent end den Maade, hvorpaa denne lille Bog fremtræder, i lille Format, trykt med smaa Typer i tætstaaende Linier. Det er, som om en lille gammel Dame kom listende ind i et fint Selskab, hvor hun egentlig ikke hørte hjemme. Men ser man nøjere til, saa straaler hendes Øjne af Liv og Intelligens — og hun ved saa uendelig meget mere end alle de unge elegante Herrer og Damer.

Saadan er det med den lille Bog. Naar man har læst den — og man læser den uvilkaarlig i et Træk fra Ende til anden — ser man op med et mildt Smil paa sit Ansigt — man har levet sammen med en hel Del af de bedste og interessanteste Mennesker, der levede her i Danmark for et halvt Aarhundrede siden. Man har drukket The paa Bakkehuset og spist Ferskener i Sophienholms Have, gjort Søndagsture til den gamle Slotsforvalter Oehlenschlæger paa Frederiksberg Slot og Sommerferieture til Hauchs i Sorø. Og det mærkeligste er endda, at man har set paa alle disse store Mænd og Kvinder med unge Øjne, med en halv slumrende Bevidsthed om, at de var store, men alligevel med et muntert Blik for alle de smaa Ejendommeligheder, der gør dem til levende Mennesker.

Det er en ualmindelig indtagende Bog, Oehlenschlægers Datter her har skænket os. Den er allerede kommen i andet Oplag, den kommer snart i tredie, men gid Forlæggeren da vilde lade den fremtræde i en værdigere Skikkelse, ikke i moderne Pyntelighed, men i den rolige gammeldags Skønhed, som passer til det elskværdige Indhold. *F. H.*

Nikoline Kirkegaard: Den hvide Pige. (Det jydske Forlag.)

Forfatteren tegnede i „Provstinden" med kraftige Træk „Damen" i Forfald. Her fortæller hun ikke mindre gribende om den fattige unge Pige, som efter en uendelig trist Barndom naar en kort Blomstring, kun for at falde som Offer for sin Husbond, Herremandens Lyst. Godt skildres især den dumpe Uhyggefølelse, der betager den unge Pige, saasnart den smukke, bedaarende Mand begynder sine Tilnærmelser. Hun er halvvejs forlovet med en ung Karl, som hun elsker af ganske Hjerte, men føler alligevel sin Skæbne saa uafvendelig, næsten som Fluens i Edderkoppenættet. Træffende stilles ogsaa det ødelæggende Herregaardsliv ved Siden af den mere aabenlyse og derfor mindre farlige Raahed i Landsbyen — som dog udtværes lovlig meget — og endelig den renere Luftning, der kommer fra Højskolen. Man tænker ved sig selv: hvorfor skal vore Herregaarde være til Fordærvelse i Stedet for, at hver og en af dem burde være en lille Højskole for den Ungdom, der færdes der?

Historien er fortalt i et jævnt og vakkert Sprog, som dog skæmmes noget af en altfor rigelig Brug af løst henkastede Tankestreger.

Lækkermundenes Land, en Række Tegninger ninger af *Lorentz Frølich* med Tekst paa Vers af *Anna Erslev.* (Gyldendals Forlag.)

Der er vel ingen, der kan tegne Børn som Frölich, paa en Gang saa naive og saa kloge, saa ægte barnlige og saa komisk voksne i Lader. Aldrig mister de deres Ynde, selv om de faar ondt i Maven som disse slemme smaa Lækkermunde. Og hvor smaa og vimse Personerne end er, gør de dog her, hvor de fremstilles massevis, en ret storstilet, dekorativ Virkning. Frk. Erslevs Vers holder helt igennem samme Tone. Lidt højtidelige, men dog saa muntre og lette, at selv Børn kan forstaa Humoren og le over deres egne Svagheder. Gid flere af Frölichs dejlige Billedbøger kunde blive saaledes overførte paa Dansk!

En ny Bog om gammel Kærlighed.

—o—

Det er det underlige ved os Mennesker, at det, er Kærlighedens Lidelse, som gør det spændende at høre eller læse om Kærlighed. En Fortælling om to, för hvem Livet ligger i stadigt Solskin, den vil ikke øve stor Tiltrækning. Det er først ved Sammenblandingen af ondt og godt, Medgang og Modgang, at Skildringen bliver fængslende.

Men i denne Sammenblanding ligger Hemmeligheden for en Fortæller. Det gælder om at kunne gøre det paa en saadan Maade, at der fremkommer et Spejlbillede af Livet, som det leves, eller i hvert Fald som det kunde været levet.

Med Hensyn til denne Skildring, fra fjerne Tider, da har Forfatteren tidligere prøvet i mundtlige Foredrag at fremstille de Begivenheder og Mennesker, som her omhandles. Og det er lykkedes saare godt for ham. De, der har hørt Højskoleforstander Povl Hansen fra Vallekilde tale om Tovelillesagnet, saadan som det er bevaret i den gamle Folkevise, vil have faaet Indtryk af, at det var et Emne, som Taleren omfattede med megen Varme og fin Forstaaelse, og at han havde poetisk Sans og Evne nok til at gøre det levende og fængslende for Tilhørerne.

De samme Egenskaber følger den lille Bog, han nu har udsendt, og som han giver den varlige Adresse: „Trykt for Venner". Han vil vel dermed sige, at han ikke ønsker den betragtet som et Værk, der skal indankes for den strænge kritiske Domstol, hvad den Form, han har valgt, mulig ellers kunde udæske til.

Det er Skuespillets Form. Men den fortællende Form havde maaske nok ligget vel saa godt for Forfatteren.

Til at fremtrylle Kong Volmer og Tovelille paa Scenen, saa de faar Liv og Blod, og deres Tale bliver naturtro og betagende saaledes, at man henflyttes til hin fjærne Tid og hører Valdemar og Tove tale med egen Røst, — dertil kræves en Digter, helst en stor Digter.

Men hos Povl Hansen har Historikeren vistnok Overtaget over Digteren.

Det er mere den historiske Side, man fængsles af her i Bogen, end af Ordføjningernes rammende Vellyd. Det er lykkedes Forfatteren at viske Støvet af den gamle Saga saaledes, at de oprindelige Karakterer, som Folkevisen skildrer, træder levende frem.

Man ser Kong Valdemar (den store) som den vaklende, noget smaalige og beregnende Mand, der, til Trods for den store Kærlighed, han nærer til Tovelille, alligevel kan sætte hende til Side for en anden Kvinde, som han mener bedre kan hjælpe ham fast i Sædet paa Danmarks Trone.

Denne Kvinde, Kong Knuds Søster Sofie, er ikke skildret som nogen ond, men som en voldsom, lidenskabelig Natur, der er heftig forelsket i Kong Valdemar, og som derfor nødvendig maa komme til at kæmpe paa Liv og Død med Tove om ham.

Og Tovelille, hvem er hun og hvad gør hun?

Hun er ikke, som hun ellers plejer at blive fremstillet, en Elskerinde og Glædespige, som Valdemar har at kure for i ledige Stunder, naar han ikke er paa Krigstogt. Hun er hans Barndoms Legekammerat, hans Ungdoms Brud og Hustru, og i deres Forhold er intet anstødeligt efter den Tids Sæd og Skik. De har i flere Aar levet sammen som Mand og Kone, har en Søn sammen, og det falder ingen ind, at heri er noget Brud paa Sædeligheden, førend den katolske Kirke kommer med sin Fordring om præstelig Vielse, for at Ægteskabet kan være rettelig indstiftet.

Det er Kongens Skriftefader, „Gunde Præst", som blander sig i Forholdet og skiller Valdemar fra Tove for at faa ham gift med Prinsesse Sofie.

Tovelille er skildret som den elskelige Kvinde, der i uegennyttig Kærlighed kan give sig selv, baade i sit Forhold til Valdemar og i Forholdet til sine Omgivelser. Det er derfor ikke blot Kongens Hjærte, hun har vundet, men hun er elsket af alle, som hun kommer i Berøring med. Selv Dronning Sofie har Øjeblikke, hvor hun er magtet af Tovelilles Godhed, men saa kommer Skinsygens Furie med saa meget desto større Vælde over hende, og da maa hun for enhver Pris have den forhadte Medbejlerske af Vejen.

Dette sker, som bekendt, derved, at hun under Venskabs Maske faar Tove til at gaa med sig i Badstuen og her lukker hende inde i den kogende Damp. Valdemar hører hendes Skrig, men kommer for sent til at redde hende fra Døden, hun udaander i hans Arme.

Dramaet slutter med et Opgør mellem Kong Volmer og Dronning Sofie, hvori de med stærke Ord siger hinanden bitre Sandheder.

Valdemar maa erkende, at han har prøvet paa det umulige, naar han paa de gamle Patriarkers Vis mente at kunne leve sammen med to Koner. Og Sofie indser, at over Tovelilles Lig gaar der ingen Vej for hende til Valdemars Hjærte.

De har da begge to forskjertset den Lykke, som de med voldelig Haand selv vilde gribe.

Johannes Vedel.

En tale til kvinnerne om freden.

(11 februar 1902).

Av Bjørnstjerue Bjørnson.

—o—

I har alle set på de store vægkarter nogen fine prikkede linjer, som gaar over havene, fra land til land, fra verdensdel til verdensdel. De ser ud som skumgangen efter et dampskib. De tegner oceansteamernes vejer. De økes overordentlig, disse linjer. Den, som er gammel, husker den tid, da der bare var en tre-fire. Nu er der saa mange, at i centerne løper de sammen til en eneste stor, sort strek.

Tænk alt det, som på disse linjer fører frem fra folk til folk. Alle varerne, alle passagererne, de svære læss av aviser og brev! Dette maa dog vel tilsist ha et ærinde! Maa dog tilsist drage folk til folk med noget av den magt, som magneten har.

Dette leder tanken hen på de usynlige linjer, som menneskekærligheden slaar, som oplysningstrangen vandrer, som frihedslængslen baner. På de linjer er der endnu altfor få passagerer. Tallet er stigende, men der er endnu for få, og navnlig er der altfor få kvinner. Og det er skade, stor skade for de mellemfolkelige opgaver.

Ti hvad gælder det her? Det gælder ikke alene at sætte vilje ind på at udrydde krigen. Krigen er bare en frugt. Vi maa dybere. Vi maa søke nedefter den rot, som sætter de skadelige og giftige frugter, derav krigen er en. Krigsmoralen gælder det! Og for at få den ryddet, maa kvinnen være med. Krigsmoralens mans-ideal maa hun være med at bekæmpe ved at sætte et nyt mans-ideal op, det, som en høibaaren kvinne i vor tid bærer i sit hjerte av den man, hun kunde ære og elske over alle andre. Kvinnen vet. at mannens højeste kraft øves ikke op i det at slå; men i det at være hensynsfuld. Hun vet, at selvbeherskelsens skole er den beste for kraftens fulde vækst. Kvinnen hun vet det. Hun har lidt dybt under det, som hidtil har været det højeste mans-ideal. Det, som har voldt hendes underkuelse, er nemlig krigsmoralen. Det, som står mot hennes ret den dag i dag, er krigsmoralen. Endnu gjennemsyrer den alt vort liv. Fordi den gør det, er det at krigen er mulig. Fordi den gør det, er vore samfund endnu så vanstelte, er folkenes liv omringet av farer, som gør krigsbyrderne forfærdelige.

Vi kjænder alle eventyret om mannen, som skulde „stelle alejne hejme", og hvor galt det så gik ham. Men vi har et større eventyr, som endnu ikke er skrevet, om mannen, „som steller alejne ute"! Ham går det nemlig endnu værre. I dette øjeblik står valdige krigerforbund mot vældige krigerborbund, og alle de småfolk skælvende imellem. Te tusen år efter Kristus synes endnu den rå kraft at være verdens øversto, og den store del av, hvad vi oparbejder, går med til at fodre dens ustanselige begær. Lærdommen av dette eventyr om, hvordan det går manden, „som steller alejne ute"! — var det ikke på tide at sætte den om i handling? Skulde ikke det gamle mans-ideal snart begynde at flytte på sig, saa kvinnens fik plass ved siden av? Også når det gælder „at stelle ute"? Kan hænde, at heller ikke hendes er det endelige, at her må avslag til begge sider: men først gælder det at få kvinnens mans-ideal op ved siden av krigsmoralens gamle. Jeg læste i Eisenach følgrnde inskrift på et noksaa nyt hus:

Das haus ist die welt des weibes,
die welt ist das haus des mannes.

Grommere han det jo ikke være: for dette har krigsmoralen nedskrevet egenhændig! Med slike forførende talemåter har kvinnen altfor længe været holdt inden døre.

Men det er ikke alene for sakernes skyll hun nu skal komme ut. Det er også for hennes egen. Kvinnen tar ikke stærk nok vækst av at ha al sin omtanke og følelse i hjæmmet. Først når vor menneskekjærlighed, vor åndstrang faar samfund, først når de drager ind til sig fra arbejdet utenfor, forynges de. Sluttet inde forkrøbles de. Det er som med blomsterne, når de bæres ut av stuen og sættes i sol og luft, da gir de siden i stuen sin beste duft og kaster frisk glans over hjæmmet, Eller for at bruke et andet billede: de vinger, som skal brede sig værgende over de kære i hjæmmene, — ved at få lejlighed til at hærde sig, får de stærkere sener og varmere dun.

Den nordiske digter, som har øvet størst inflytelse på mig, har sunget:

Der er en rosengaard
I fagreste skjærsommer,
jo oftere den sejler,
jo fastere den staar.

Det værs kunde hver kvinne gjøre til sit! Sejler hun med i de store åndsstrømme, som nu forbinder folkene, holder hun sit hjærte fyldt av samtidens ædleste opgaver, da har hun hvad hun kan give sit hjæm av! Da kan hun fæstne det. Det er nemlig alene således, at hun kan få krigsmoralen drevet ut av sit eget hus. Skal hun alvorlig til med det, må hun først få syn av det, som nu er ædle sjæles arbejde: Hun må opdrage sit hjæm, først og fremst sig selv i det! Kanske er også hun smittet av krigsmoralen; kanske øver hun selv voldsværk. Kanske gjør barnene det indbyrdes. Kanske gjør manden det i mere end han og hun forstår. Men hun må ikke stanse ved hjæmmet. Hun må også finde den i skolen, og der like ind i religionslæren! Det er ikke av intet, at missjonen i Kina den dag idag drar krig inover dette land. At overhovedet religionskrigene til alle tider har været værdens frygteligste. Nylig sa den franske førsteminister, som har fåt visse klostersamfund opløste og utdrevne, at i kolonierne måtte de bestå; for der virke de „som pionerer for kulturen"! Dette går sådan til, at efter missjonærerne kommer altid hærmændene og krigen! Derfor siger jeg: hold våkent øje med religionsundervisningen, hvis I vil få ende på krigsmoralen! Stod ikke her hos os selv nylig en præst og præket fæstninger og granater? End om han istedet havde talt om den stille, menneskekjærlige fred, og hvad som kunde føre til den også overfor vore naboer?

Jeg inledede med at minde om de store færselsveje mellem landene, de, som på vore vægkarter betegnes ved prikkede linjer over havene. Jeg tok dem som billede på de åndsveje, som nu forener folkene. Kvindesaken går over havet til England, fra England til Amerika, til Australien; paa det siste endog til Indien. Men endnu er der altfor få passagerer på den linje! Som på dem, der løper jævnsieds med den, arbejdssakens og fredssakens. Disse tre linjer løper i de store center nu sammen til én; de er snart ikke mere til at skille. Det blir nemlig ikke til noget, hverken med arbejdernes krav eller med kravet på verdensfreden, før kvinnen kommer helt frem og hennes mansideal helt på siden av krigsmoralens. Derfor rykk frem og slut dere sammen! Tro ænnelig ikke, fordi det tar tid, at det ikke nytter! Når vi lider med det lille tapre Boerfolk, som med Armenierne, eller når vi ængstes for Finnerne, for Nordslesvigerne, så er vi med at skabe en folkemening, den millionernes retfærdighedsfølelse, som engang skal bli stærkere end alle kanoner tilsammen. Der er endnu for få passagerer på de mellemfolkelige åndslinjer — ja; men ikke flere end her er, så var det dog deres samfældte harmskrik, som drev Amerikanerne til Kuba, og som vil drive dem derifra igæn, om de agter at gjøre øen til et rov for sig selv. Det var den store almene forargelse, som utfridde Kreta, og den vil gjøre underværk på underværk, når engang disse vældige linjer blir overfyldte.

Slut kjæde, kvinner, og rykk frem!

Nylænde.